

OBFITY POJAW SALWINII PŁYWAJĄCEJ *SALVINIA NATANS* (L.) ALL. NA RZECIE REGALICY W SZCZECINIE W 2016 ROKU

ABUNDANT APPEARANCE OF FLOATING FERN *SALVINIA NATANS* (L.) ALL. ON REGALICA RIVER IN SZCZECIN IN 2016

SŁAWOMIR JANYSZEK, MIECZYŚLAW GRZELAK

S. Janyszek, Katedra Botaniki, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Wojska Polskiego 71 C, 60-625 Poznań, Poland, e-mail: sjan@up.poznan.pl

M. Grzelak, Katedra Łąkarstwa i Krajobrazu Przyrodniczego, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Dojazd 11, 60-632 Poznań, Poland, e-mail: grzelak@up.poznan.pl

(Received: December 1, 2017. Accepted: December 22, 2017)

ABSTRACT. In first decade of September 2016 an abundant occurrence of floating fern *Salvinia natans* was observed on waters of Regalica – one of two main river channels in the mouth part of Odra river in Szczecin, NW Poland. The concentration of 20–50 individuals per 1 meter was observed along the distance ca 2.5 km of river banks. *Salvinia natans* is relatively rare species in Poland, but it was previously noted as constant, but rare species in the flora of lower Odra river valley. Such massive and annual only appearance of this species is, however, highly unusual phenomenon, and the species itself was never previously observed in this particular part of valley.

KEY WORDS: *Salvinia natans*, flora, hydrophytes, Odra river, Pomerania

W trakcie rekonesansu terenowego, który prowadzono w pierwszej dekadzie września 2016 roku na obszarze Międzyzodrza, zaobserwowano obfity pojaw na brzegach rzeki Regalicy rzadkiej wodnej paproci – salwinii pływającej *Salvinia natans*. Charakterystyczne pływające pędy tej rośliny obserwowano bardzo licznie pośród łądy trzciny w pasie szuwarów przybrzeżnych o szerokości około 1 m oraz jako element tzw. „kiziny” wyrzucanej przez wiatr i fale na brzeg rzeki. Największą koncentrację pędów salwinii obserwowano przede wszystkim wzdłuż obu brzegów Regalicy, na odcinku od ujścia kanału Odyniec w pobliżu mostu kolejowego w Szczecinie–Podjuchach do ujścia Bryneckiego Nurtu w sąsiedztwie Mostu Gryfitów w ciągu ulicy Floriana Krygiera. Na tym odcinku, o długości około 1500 m, obserwowano wzdłuż obu brzegów od 10 do 50 pędów tej rośliny na metr bieżący brzegu. Poniżej tego odcinka, wzdłuż prawego brzegu rzeki, na skontrolowanych stanowiskach pędy salwinii, aczkolwiek w mniejszych ilościach, znajdowano aż po ujście kanału Cegielinka. Ze względu na całkowicie przygodny charakter przytaczanej tu obserwacji, autorzy nie mieli możliwości dokładniejszego rozpoznania zasięgu obserwowanego gatunku, ponieważ

pozostałe odcinki brzegów Regalicy i odchodzących od niej kanałów są niedostępne bez użycia łodzi.

W trakcie kontroli miejsca obserwacji w następnym roku, mimo dokładnych poszukiwań, obecności salwinii pływającej nie udało się stwierdzić. Miejsce obserwacji jest zlokalizowane w kwadracie ATPOL AB83; współrzędne geograficzne środka odcinka obserwacji: 53.3717°N, 14.5942°E.

Salwinia pływająca to gatunek rozprzestrzeniony w Polsce przede wszystkim wzdłuż górnego i środkowego biegu Odry i Wisły, lecz występujący także, choć na mniejszej liczbie stanowisk, w dolnych odcinkach tych rzek (ZAJĄC i ZAJĄC 2001). Jest to gatunek preferujący wody stojące lub wolno płynące (JASNOWSKI 1962, ZAJĄC i in. 1993).

Gatunek podlega w Polsce ochronie ścisłej. Nie jest natomiast wymieniony w aktualnej czerwonej liście roślin zagrożonych (KAZMIERCZAKOWA i in. 2016).

Na obszarze Międzyzodrza salwinia była notowana w okresie powojennym przez licznych badaczy (CELIŃSKI i KWARTA 1962, JASNOWSKI 1962, ĆWIKLIŃSKI 1965, JASNOWSKA 1993, ZAJĄC i in. 1993, ZIARNEK i ZIARNEK 2004, PRAJS i OKUŁOWSKA 2011), jednak w każdym przypadku podawane stanowiska były zlokalizowane

w miejscach odległych od głównych ramion Odry – w kanałach lub starorzeczach. W latach 80. i 90. XX wieku gatunek ten był stale obserwowany jedynie w rezerwacie „Kanał Kwiatowy”, leżącym w odległym od głównego nurtu Odry odcinku kanału Międzyodrza na wysokości wsi Siadło Dolne (KOWALSKI 1972, Janyszek niepubl.). W trakcie badań prowadzonych w latach 1999–2000 na potrzeby inwentaryzacji roślinności Parku Krajobrazowego Dolnej Odry ich autorzy stwierdzili, że salwinia pływająca występuje na dwóch stanowiskach – we wspomnianym rezerwacie „Kanał Kwiatowy” oraz w kanałach wokół wyspy Kurowski Ostrów, przy czym w sprzyjających warunkach roślina pokrywała duże powierzchnie lustra wody (ZIARNEK i ZIARNEK 2004).

Jak wskazują PRAJS i OKUŁOWSKA (2011), populacje salwinii pływającej cechuje duża dynamika liczebności, przy czym na obszarach dolin rzecznych o typowym reżimie hydrologicznym czynnikiem sprzyjającym masowemu pojawowi tej rośliny są powodzie i upalne okresy wiosny i lata (PUCHALSKI i in. 2002). Jednak w warunkach ujściowego odcinka dolnej Odry, w którym położone jest miejsce obserwacji, zjawisko sezonowych powodzi niemal nie występuje, natomiast obserwowane są częste, lecz nieregularne cofki, podczas których spiętrzona przez północny wiatr woda podtapia szuwały w całym przekroju doliny. Pomimo częstego występowania takich cofek, w latach ubiegłych nigdy nie obserwowano rozprzestrzeniania się salwinii na obszarze Międzyodrza. Zapewne zatem w warunkach południowej Polski głównym mechanizmem rozprzestrzeniania się tej rośliny jest płynąca woda powodziowa, unosząca ze starorzeczy pływające po powierzchni pędy salwinii i przenosząca je wzdłuż doliny do nowych zbiorników, podczas gdy w przypadku cofek w delcie Odry ruch wody jest bardzo powolny, a uniesienie roślin z lokalnych stanowisk, ukrytych w odległych kanałach pośród gęstych szuwarów trzcinowych – praktycznie niemożliwe.

Na żadnej z roślin obserwowanych we wrześniu 2016 roku nie zauważono wykształconych sporokarpów, co może świadczyć o tym, że warunki wzrostu salwinii w miejscu opisywanej obserwacji nie są optymalne. Ponieważ w roku następnym salwinii w tym obszarze nie obserwowano – można przypuszczać, iż przetrwanie tej rośliny nie udało się, być może właśnie ze względu na niewykształcenie sporokarpów. Tym samym, mało prawdopodobne jest, aby na opisywanym miejscu powstała w najbliższym czasie trwała populacja omawianego gatunku. Zaobserwowany pojaw należałoby raczej uważać za efekt silnego rozrostu populacji na jednym ze stanowisk w kanałach Międzyodrza oraz przypadkowego transportu na skutek wyjątkowo korzystnego zbiegu podtopień, odpowiedniego prądu wody i wiatru.

Masowy pojaw salwinii wzdłuż brzegów jednego z głównych ramion Odry jest zatem zjawiskiem nadzwyczajnym, tym bardziej że obserwowanym tylko

jednokrotnie i zupełnie wygasłym w następnym sezonie wegetacyjnym. Dlatego, pomimo przygodnego charakteru obserwacji, zdecydowano o opublikowaniu zebranych danych. Dynamika tego gatunku na obszarze doliny dolnej Odry z pewnością zasługuje na bardziej szczegółowe badania.

LITERATURA

- CELIŃSKI F., KWARTA C. (1962): Materiały florystyczne z Pomorza Szczecińskiego. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią 10: 313–316.
- ĆWIKLIŃSKI E. (1965): Rzadsze rośliny Szczecina. Fragmenta Floristica et Geobotanica 11(1): 3–5.
- JASNOWSKA J. (1993): Szata roślinna rejonu Szczecina. W: J. Jasnowska (red.). Stan środowiska miasta i rejonu Szczecina. Zagrożenia i ochrona. Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, Szczecin: 91–113.
- JASNOWSKI M. (1962): Budowa i roślinność torfowisk Pomorza Szczecińskiego. Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, Szczecin.
- KĄŻMIERCZAKOWA R., BLOCH-ORŁOWSKA J., CELKA Z., CWENER A., DAJOK Z., MICHALSKA-HEJDUK D., PAWLIKOWSKI P., SZCZĘŚNIAK E., ZIARNEK K. (2016): Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych. Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Kraków.
- KOWALSKI W. (1972): Dokumentacja podstawowa rezerwatu przyrody „Kanał Kwiatowy”. Maszynopis. Urząd Wojewódzki, Szczecin.
- PRAJS B., OKUŁOWSKA E. (2008): Grzybieńczyk wodny *Nymphoides peltata* i salwinia pływająca *Salvinia natans* w dolinie Dolnej Odry. Chrońmy Przyrodę Ojczystą 67(3): 269–273.
- PUCHALSKI W., SYDORUK M., DĄBROWSKA B. (2002): Salwinia pływająca – chroniona roślina uzależniona od powodzi. W: W. Puchalski, J. Pawelczuk (red.). Materiały Konferencji „Bliskie naturze kształtowanie dolin rzecznych”. 26–28.09.2002, Sarbinowo, Koszalin: 157–158.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M. (red.) (2001): Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. Pracownia Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZAJĄC A., CIACIURA M., ZAJĄC M. (1993): Rośliny naczyniowe Zaodrza (na zachód od Szczecina). Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- ZIARNEK K., ZIARNEK M. (2004): Szata roślinna wód Parku Krajobrazowego doliny Dolnej Odry. W: J. Jasnowska (red.). Dolina Dolnej Odry. Monografia Parku Krajobrazowego. Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, Szczecin: 133–145.

For citation: JANYSZEK S., GRZELAK M. (2017): Obfity pojaw salwinii pływającej *Salvinia natans* (L.) All. na rzece Regalicy w Szczecinie w 2016 roku. *Steciana* 21(4): 171–172. doi:10.12657/steciana.021.021.